

Forstå hva bærekraft er

Rachel England, klima- og bærekraftsjournalist

Bærekraft er et enormt emne med mange områder som må vurderes. Ofte brukes mange kompliserte begrep som gjør det vanskelig å få et fullstendig bilde av hva begrepene egentlig betyr og hvordan det fungerer i praksis. Det stemmer helt klart at emnet noen ganger kan være ganske utfordrende, men når det forklares på en enkel måte, er det grunnleggende premisset enkelt.

Bærekraft er raskt i ferd med å bli ett av de viktigste hensyn vi må ta, og er nå noe av det første som vurderes når det tas beslutninger i alle sektorer, inkludert helsesektoren. For å sikre en rettferdig og sunn fremtid for alle, må vi alle være bevisste på hva det betyr å være bærekraftig.

Bærekraft: Grunnleggende fakta

I 1987 definerte FNs Brundtlandkommisjon bærekraft som «å møte dagens behov uten å gå på kompromiss med fremtidige generasjoners evne til å dekke sine behov». Men menneskenes aktivitet, inkludert forbrenning av ikke-fornybare fossile brennstoff som olje, kull og gass, betyr at klimaendringene skjer raskt. Snart vil ikke planeten kunne tåle mer av den nåværende generasjonen, og vi kan bare glemme de fremtidige generasjonene. I tillegg bruker menneskeheten i dag tilsvarende **1,75 Jordklode** for å skaffe de ressursene vi trenger og for å bli kvitt avfallet vårt. Derfor lever vi ikke bærekraftig.

Hva er klimaendringer?

«Klima» er de gjennomsnittlige forholdene i atmosfæren – inkludert temperatur, nedbør, solskinn og vindhastigheter – over en periode på mange år og må ikke forveksles med «vær», som er gjennomsnittlige forhold over en kortere periode på timer eller dager.

Klimaet – disse gjennomsnittlige forholdene – blir gradvis varmere. Dette kalles global oppvarming.

Den globale oppvarmingen skjer fordi menneskelige aktiviteter øker mengden drivhusgasser (GHG) i atmosfæren. Disse gassene som fanger opp varme, inkluderer karbondioksid (CO₂), metan og dinitrogenoksid, dannes fra produksjon og landbruk til avfallshåndtering og transport. Disse gassene er naturlig fanget i jordens atmosfære og er nødvendige for å holde planeten varm og opprettholde livet på jorden. Dette kalles drivhuseffekten. Menneskelige aktiviteter betyr imidlertid at det nå er for mange drivhusgasser fanget i atmosfæren, og planeten blir varmere, noe som har ført til klimaendringer.

Hva er konsekvensene av klimaendringer?

Alle mennesker i hele verden vil merke effekten av klimaendringene. Stigende temperaturer vil føre til ekstremvær med tørke, oversvømmelse og skogbranner som vil true liv og levebrød. Mat- og energiforsyninger vil bli forstyrret, helsevesenet vil bli utsatt for ekstrem belastning, og store befolkningsgrupper vil bli fortrent etter hvert som landet blir ubeboelig. Ulikhetene vil etter hvert som levekostnadene øker forsterkes, og dagens livstil vil bli umulig.

I august 2021 ga IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) ut en rapport som sa at denne raske klimaendringen betyr en «rød kode» for menneskeheten. Derfor kalles klimaendringer ofte en klimakrise. Forskere er enige om at for å unngå de verste endringene av klimaendringene, må vi begrense økningen av global oppvarming til under 1,5 °C.

Global handling for bærekraft

Å redusere klimakrisen og skape en bærekraftig planet krever en global innsats. Myndigheter, private organisasjoner og bedrifter over hele verden har satt seg mål for å bidra til å begrense den globale oppvarmingen. Viktige initiativer inkluderer:

EUs Green Deal

Den europeiske unions (EU) Green Deal er EUs €1 trillion vekststrategi for å gjøre EUs økonomi til en bærekraftig økonomisk modell. EUs Green Deal ble presentert i desember 2019, og det overordnede målet er at EU skal bli det første klimanøytrale kontinentet innen 2050. Det skal resultere i et renere miljø, rimeligere energi, smartere transport, nye jobber og generelt bedre livskvalitet.

Parisavtalen

Parisavtalen ble undertegnet i 2015 av 196 land under COP21. Denne juridisk bindende internasjonale traktaten forplikter myndighetene til å begrense den globale oppvarmingen til «godt under» 2 °C, og alle anstrengelser gjøres for å begrense økningen til 1,5 °C. Under den siste partskonferansen, COP26, ble Glasgow Climate Pact opprettet, utformet for å «holde 1,5 i live».

Science Based Targets Initiative (SBTi)

Science Based Targets Initiative (SBTi) er et samarbeid mellom flere globale organisasjoner som definerer og promoterer de beste kunnskapsbaserte tiltak for å redusere utslipp. Vitenskapsbaserte mål viser bedrifter og organisasjoner hvor mye og hvor raskt de må redusere klimagassutslippene for å forhindre de verste virkningene av klimaendringer.

Sustainable Development Goals (SDGs)

Sustainable Development Goals (SDGs), bærekraftsmålene, er sammensatt av 17 globale mål som er utformet til en plan for å oppnå en bedre og mer bærekraftig fremtid for alle. Bærekraftsmålene ble opprettet i 2015 av FNs generalforsamling og er ment å nås innen 2030.

Økonomi og bærekraft

Å beskytte planeten og sikre fremtidige generasjoner er utvilsomt den viktigste driveren for bærekraft, men det er også økonomisk fornuftig for bedrifter og industrien.

Reduserte kostnader

Bedrifter som ønsker å begrense utslippene, vil spare penger på energikostnader. Dette er spesielt relevant ettersom energikostnadene bare vil stige i fremtiden grunnet usikkerhet i markedet som følge av klimaendringer. Det samme gjelder for bedrifter som jobber med ressursforbruk, materialforbruk og avfallsmengder.

Fremtidsrettede virksomheter innfører i økende grad prinsippene for sirkulær økonomi. I stedet for den tradisjonelle forbruksmodellen «kjøp, bruk og kast», tar en sirkulær økonomi sikte på å holde materialene i bruk så lenge som mulig gjennom deling, gjenbruk, reparasjon og resirkulering. Dette reduserer ressursbruk, utslipp og kostnader hvilket er nødvendig for å skape nye materialer, og begrenser mengden avfall som ender opp på søppelfyllinger.

Større investeringer og forretningsmuligheter

Etter hvert som bærekraft får økende globalt fokus, vil stadig flere avgjørelser om investeringer, partnerskap og innkjøp være avhengig av bedriftens grønne holdninger. Investorer ønsker å se dokumentasjon på at en bedrift sikrer langsiktig suksess gjennom bærekraftige aktiviteter, mens andre organisasjoner gjennom hele verdikjeden i økende grad vil velge å gjøre forretninger med bedrifter hvis verdier er på linje med deres egne. Ved å innlemme bærekraft i driften blir virksomheten mer attraktiv for vekstmuligheter.

Konkurransefortrinn

Forbrukerne blir stadig mer bevisste på klimakrisen og søker nå varemerker og bedrifter med dokumenterte forpliktelser til bærekraft. Pris er ikke lenger den viktigste driveren for forbrukeratferd – bedrifter må ha «grønn profil».

Hvordan bedrifter kommuniserer bærekraft

Ettersom forbrukere i økende grad favoriserer miljøvennlige alternativer, gjør stadig flere bedrifter bærekraft til en del av merkevarebyggingen. Dette kan inkludere lansering av «grønne» produkter, eller offentliggjøring av mål om karbonreduksjon. I mange tilfeller er denne innsatsen riktig.

Men noen bedrifter driver med grønnvasking. Dette er en form for markedsføring der grønn PR og grønn markedsføring brukes på villedende måte for å overtale publikum om at en bedrifts produkter, mål og retningslinjer er mer miljøvennlige enn de faktisk er. Fordi bærekraft er et så omfattende emne, kan det noen ganger være vanskelig å avgjøre hvilke påstander som er legitime og hvilke som ikke er det.

En bedrift kan for eksempel hevde at deres produkter gir «null utslipp», når det faktisk gir utslipp, bedriften kompenseres for utslippene ved å investere i treplantingsprosjekter. En bedrift kan også lansere en serie plastfrie produkter og hevde at de er «mer miljøvennlige» enn de eksisterende, når det faktisk brukes mer energi (og dermed større utslipp) ved at man produserer varen uten plast.

Forbrukerne må være årvåkne overfor grønne påstander fra bedrifter, og absolutt aldri ta noe for gitt. EU-kommisjonen arbeider for tiden med en lovgivning som vil kreve at bedriftene underbygger sine miljøpåstander, noe som vil gjøre det lettere å oppdage grønnvasking.

I mellomtiden kan forbrukerne gjøre følgende:

- Les den lille skriften – påstander i fet skrift ledsages ofte av en ansvarsfraskrivelse som det kan være lett å overse.
- Ta kontakt med selskaper på sosiale medier for å be om bevis på påstandene og hold dem offentlig ansvarlige.
- Les bedriftens årlige bærekraftsrapport – stemmer påstandene deres overens med dataene?

Bærekraft i helsesektoren

Verdens helsevesen står for 4 % av de globale CO₂-utslippene, mer enn luftfart eller skipsfart.

Det er en rekke spesielle utfordringer på dette området, hovedsakelig at sykehus og helseinstitusjoner er svært energikrevende. Dessuten er beskyttelsesutstyr og medisinsk utstyr ofte engangsprodukter. Det er komplisert å finne løsninger på dette, og arbeidet med å redusere energiforbruket og mengden engangsartikler begrenses ofte av behovet for å opprettholde effektiv drift og redusere infeksjonsfaren.

Kjøpekraften i helsevesenet er imidlertid betydelig, og vi ser en økende tendens til den bærekraftig forretningsfokus. Flere produsenter av medisinsk utstyr gjennomfører for eksempel livssyklusanalyser av produktene sine. Dette er en analyse av miljøpåvirkningen til et produkt helt fra opprinnelsen og frem til det blir destruert.

Miljøproduktdeklarasjoner (EPD-er) blir også mer vanlig, spesielt fordi anbud i EU i økende grad inkluderer krav om miljøsertifisering. En EPD er et uavhengig verifisert og registrert dokument som kommuniserer transparent og sammenlignbar informasjon om produktets livssyklusanalyse på en anerkjent og troverdig måte.

Den gjensidige avhengigheten mellom helsevesen og bærekraft

Som det fremgår av FNs bærekraftsmål, er klimaendringer og globalt helsevesen nært knyttet til hverandre. Dette gir en unik mulighet til å handle på en måte som både reduserer klimaendringene og har en positiv innvirkning på menneskers helse. Eksempler:

- Reduksjon av CO₂-utslipp og klimaforurensende stoffer fra fossilt brensel vil forhindre millioner av dødsfall som følge av luftveissykdommer.
- Å redusere kjøttforbruket vil i stor grad redusere CO₂-utslippene. Mindre kjøtt og mer frukt og grønt vil også føre til redusert hjertesykdom, fedme og kreft.
- Mindre klimaendringer vil redusere risikoen for hendelser som hetebølger og oversvømmelse, hvilket kan forverre spredningen av smittsomme sykdommer.

Veien fremover

Bærekraft er en kritisk prioritet for alle, og konsekvensene av klimaendringene er svært alvorlige. Men vår globale skjebne kan ennå endres. I tillegg til nasjonale mål og forpliktelser fra myndighetene, finnes det en innovativ industri som forsker på løsninger og teknologier som bidrar til å begrense den globale oppvarmingen.

Det finnes også mange samfunn og enkeltpersoner som tar skritt for å leve et mer bærekraftig liv, noe vi alle kan gjøre. Enten du bruker bilen sjeldnere, reduserer kjøttforbruket, bytter til en grønn energileverandør eller bruker færre plastprodukter, legger alles innsats til rette for endringer og sender et viktig budskap til dem som er ansvarlige om at det haster med å ta ansvar for klimaet.

Les mer

Informasjonen som er gitt her er ment å gi en kort oversikt over temaet bærekraft og plassen bærekraft har i helsesektoren. Det er mye, mye mer å lære. Nedenfor finner du lenker til nyttige steder hvor du kan starte, samt referanser til ulike saker nevnt i denne artikkelen.

Nyttige lenker

Hva er klimaendringer? – FN

Vitenskapen bak klimaendringer – Met Office

Hvorfor er det viktig med en bærekraftig livsstil? – WFF

Hva er bærekraftig utvikling? – Bærekraftsguide

Hva kan bedrifter gjøre for å bli mer bærekraftige? – FNs Global Compact

Referanser:

1. Sustainability, FN. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://www.un.org/en/academic-impact/sustainability>.
2. Ecological footprint, Global Footprint Network. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint>.
3. Sources of greenhouse gas emissions, EPA. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://www.epa.gov/ghgemissions/sources-greenhouse-gas-emissions>.
4. Climate change consequences, Europakommisjonen. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: https://ec.europa.eu/clima/climate-change/climate-change-consequences_en.
5. Sixth assessment report, IPCC. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>.
6. Global warming of 1.5 oC, IPCC. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://www.ipcc.ch/sr15/>.
7. A European green deal, Europakommisjonen. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
8. Parisavtalen, UNFCCC. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>.
9. Ambitious corporate climate action, Science Based Target Initiative. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://sciencebasedtargets.org/>.
10. De 17 målene, FN. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://sdgs.un.org/goals>.
11. Circular economy, Ellen MacArthur Foundation. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview>.
12. The value-based sustainability reporting that investors want, Mckinsey. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/more-than-values-the-value-based-sustainability-reporting-that-investors-want>.
13. Sustainability & consumer behaviour 2021, Deloitte United Kingdom. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/consumer-business/articles/sustainable-consumer.html>.
14. Substantiating claims, EU-kommisjonen. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12511-Environmental-performance-of-products-&-businesses-substantiating-claims_en.
15. International comparison of health care carbon footprints, Environmental Research Letters. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <http://dx.doi.org/10.1088/1748-9326/ab19e1>.
16. Achieving sustainability in medical devices, ONdrugDelivery. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://ondrugdelivery.com/from-design-to-disposal-achieving-sustainability-in-medical-devices/>.
17. Climate change and respiratory diseases, European Respiratory Review. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://err.ersjournals.com/content/23/132/161>.
18. Climate change and respiratory diseases, European Respiratory Review. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://err.ersjournals.com/content/23/132/161>.
19. Climate change and infectious diseases, World Health Organisation. [sitert 27. januar 2022]. Tilgjengelig på: <https://www.who.int/globalchange/climate/en/chapter6.pdf>

Les mer på www.molnlycke.no